EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 19.12.2022.
COM(2022) 708 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Završna evaluacija Programa istraživanja i razvoja u području aktivnog i potpomognutog života

{SWD(2022) 404 final}

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Završna evaluacija Programa istraživanja i razvoja u području aktivnog i potpomognutog života

1. PREGLED

U ovom su izvješću predstavljeni rezultati završne evaluacije Programa istraživanja i razvoja u području aktivnog i potpomognutog života (AAL2, obuhvaća razdoblje od 2014. do 2021.) ([1]). Na temelju te evaluacije Komisija zaključuje da su glavni ciljevi programa AAL2 uspješno ostvareni.

Program je bio vrlo relevantan kad je riječ o problemima koji su se njime rješavali i uključenim dionicima te se dobro prilagođavao tehnološkim promjenama i vrlo dinamičnom tržišnom okruženju. Potvrdio je da je intervencija EU-a bila nužna i djelotvorna za digitalne inovacije za aktivno i zdravo starenje u mnogim područjima, uključujući zdravstvo i skrb, komunikaciju i informiranje, sigurnost i zaštitu, slobodno vrijeme i kulturu, rad i osposobljavanje, putovanje i prijevoz.

Evaluacija se temelji na vanjskoj studiji ([2]), koja uključuje dvije studije slučaja ([3]), u kojoj su korišteni podaci prikupljeni anketama i razgovorima sa sudionicima programa i širim krugom dionika te podaci koje je dostavila posebna provedbena struktura koja upravlja AAL-om i dokazi prikupljeni u prethodnim studijama, kao što su prethodne evaluacije, procjene učinka, izvješća o samoprocjeni i godišnja revizije programa (Komisija, uz podršku vanjskih stručnjaka).

Rezultati u cjelini ukazuju na važnost:

- primjene digitalnih inovacija s ciljem da se pomogne starijem stanovništvu podupiranjem aktivnog i zdravog života te osigura budućnost naših zdravstvenih sustava i sustava skrbi,
- strategija za uvođenje i širenje inovacija za kvalitetnije starenje/zdraviji život u čijem su središtu: integracija i uvođenje digitalnih rješenja u postojećim sustavima, veći angažman svih sudionika u cijelom lancu vrijednosti, uključujući sudjelovanje regionalnih tijela, te poticanje i podupiranje poduzeća u izlasku na tržište (uključujući mala i srednja poduzeća (MSP-ovi)),

([1]) Odluka br. 554/2014/EU, 15. svibnja 2014.

([2]) Izvješće neovisnog stručnjaka (rujan 2022.). *Završna evaluacija zajedničkog programa istraživanja i razvoja u području aktivnog i potpomognutog života (AAL2)* – Studija u prilog *ex-post* evaluaciji Europskog okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor 2020., Prognos, Institut za javnu politiku i upravljanje, Ured za publikacije Europske unije, 2022. (https://data.europa.eu/doi/10.2777/068757).

([3]) Izvješće neovisnog stručnjaka o završnoj evaluaciji programa AAL2: *Prilog D: Studija slučaja o „mjerama potpore za razvoj kapaciteta i izgradnju zajednice" i prilog E: Studija slučaja o „iskustvima stečenima pristupom javno-javnom partnerstvu u okviru programa AAL2"*, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg (https://data.europa.eu/doi/10.2777/068757).

- suradnje i komunikacije na svim razinama te iskorištavanja entuzijazma „saveza predvodnika”, koji je okupila Udruženje za AAL (AALA) i koji je oblikovao plan za aktivno i zdravo starenje u Europi te promicao ulogu digitalnih inovacija u tom području,
- dugoročnih partnerstava koja se temelje na programima i koja, uz transnacionalne pozive, nude i portfelj uključivih mjera potpore na razini EU-a (skup inicijativa, studija i usluga) za pružanje potpore podnositeljima prijava za projekte, korisnicima partnerstava i široj zajednici povezanoj s ključnim domenama partnerstva,
- cjelovitog pristupa transformaciji sustava, što obuhvaća međuovisnost između mjera politike/regulatornih mjera, odluka o financiranju i ulaganju te podatkovnih ekosustava i primjene digitalnih tehnologija i različitih modela organizacijske kulture, poslovnih modela i modela upravljanja te različitih regionalnih zdravstvenih sustava i sustava skrbi.

2. AKTIVAN I ZDRAV ŽIVOT: DVOSTRUKI IZAZOV DEMOGRAFSKIH PROMJENA I DIGITALNE TRANSFORMACIJE

Ovo se izvješće odnosi na evaluaciju programa AAL2, inicijative koja je pokrenuta 2014. kao sljednica zajedničkog programa Život potpomognut okolinom (AAL) ([4]). Oba programa temelje se na članku 185. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) ([5]). EU je odlučio sudjelovati u tim programima istraživanja i razvoja sa sredstvima iz programa Obzor 2020. (za AAL2) i 7. okvirnog programa za istraživanje (za AAL) u visini sredstava država sudionica. Odlukom iz 2014. o financijskom doprinosu EU-a programu AAL2 utvrđeno je da će se završna evaluacija programa provesti do kraja 2022.

Ukupno je 21 zemlja sudjelovala u programu AAL2 za vrijeme njegova sedmogodišnjeg ciklusa: 16 država članica EU-a, 3 zemlje pridružene programu Obzor 2020. i dvije treće zemlje ([6]). Države sudionice provode program preko međunarodnog neprofitnog Udruženja za AAL, kojom upravlja opća skupština uz operativnu potporu odjela za upravljanje na središnjoj razini. Komisija u općoj skupštini ima status promatrača s pravom veta na godišnji program rada te je jedna od stranaka sporazumâ s AALA-om o financijskom doprinosu EU-a.

Program AAL2 usmjeren je na tržišno orijentirana primijenjena istraživanja i inovacije IKT rješenja za aktivno i zdravo starenje kod kuće, u zajednici ili na poslu. Uspostavljen je kao inicijativa na temelju članka 185. UFEU-a ([7]) u okviru koje je Komisija surađivala

([4]) Odluka br. 742/2008/EZ, 9. srpnja 2008.

([5]) Odluka br. 554/2014/EU, 15. svibnja 2014.

([6]) Austrija, Belgija (dvije regije), Kanada, Cipar, Danska, Mađarska, Irska, Izrael, Italija (tri regije), Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Španjolska (tri regije), Švedska, Švicarska, Tajvan i Ujedinjena Kraljevina.

([7]) Inicijative iz članka 185. su javno-javna partnerstva koja su dobrovoljno uspostavile države članice EU-a i ispunjavaju uvjete za znatan financijski doprinos iz okvirnog programa EU-a za istraživanje. Njima se nastoje riješiti zajednička pitanja u određenim područjima istraživanja stvaranjem ekonomije razmjera i sinergija između nacionalnih i EU-ovih istraživačkih programa i ulaganja. Cilj im je postići

s nacionalnim i regionalnim tijelima kako bi se iskoristile mnoge prilike koje uključuju digitalne inovacije te aktivno i zdravo starenje.

Europljani u prosjeku žive dulje u dobrom zdravlju od stanovnika drugih regija. U proteklih 50 godina očekivani životni vijek pri rođenju povećao se za približno 10 godina i za muškarce i za žene. To je izvanredno postignuće koje istodobno donosi izazove i pruža prilike.

Predviđa se da će do 2070. više od 30 % Europljana imati 65 ili više godina, a 2019. bilo ih je malo više od 20 % ([8]). Očekuje se da će se u istom razdoblju udio osoba u dobi od 80 ili više godina udvostručiti s 5,8 % na 13,2 %. Učinak starenja u EU-u uvelike se razlikuje među regijama, posebno među urbanim i ruralnim područjima, pa se očekivani zdravi životni vijek neravnomjerno produljuje ([9]). S druge strane, koncept zdravog starenja nudi društvene i gospodarske prilike.

Stariji građani sve više utječu na gospodarstva, a potražnja za uslugama i proizvodima „srebrnog gospodarstva" naglo se povećava ([10]). Trenutačno postoji znatan broj tehnologija i digitalnih rješenja za pomoć osobama u bilo kojoj fazi života, za potporu „starenju u vlastitu domu" i na poslu te za poboljšanje uvjeta kod kuće i podršku društvenoj povezanosti ([11]). Korištenje tih tehnologija u najvećoj mogućoj mjeri otvara potencijal za gospodarski rast i društveni razvoj unutar demografskih promjena koji mogu poništiti neke posljedice promjena na zdravstvene sustave i sustave (socijalne) skrbi te poboljšati kvalitetu života starijih stanovnika i njihovih njegovatelja.

Komisija je u travnju 2020. donijela „Izvješće o utjecaju demografskih promjena", a zatim u siječnju 2021. „Zelenu knjigu o starenju". Oba dokumenta promiču cjeloživotni pristup starenju, pri čemu se naglašavaju važnost promicanja zdravlja i prevencije bolesti od najranije dobi te potreba za vođenjem zdravog i aktivnog života tijekom cijelog životnog vijeka.

Digitalna zdravstvena rješenja imaju, primjerice, važnu ulogu u:

- pomaganju starijim osobama da žive samostalno („starenje u vlastitu domu") i bolje prate svoje zdravstveno stanje,
- poboljšanju prevencije padova,
- promicanju zgrada, gradova i okružja pogodnih za osobe starije dobi,
- osnaživanju starijih osoba za nošenje s komorbiditetima (više zdravstvenih problema u isto vrijeme) i usamljenošću, čime se poboljšava njihovo mentalno zdravlje.

---

znanstvenu, upravljačku i financijsku integraciju nacionalnih istraživačkih programa u određenom području (preuzeto s: https://www.era-learn.eu/).

([8]) Europska komisija (2021.), *Izvješće o starenju stanovništva za 2021. Gospodarska i proračunska predviđanja za države članice EU-a (2019.–2070.)*, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg.

([9]) Svjetska zdravstvena organizacija (2021.), *Desetljeće zdravog starenja: temeljno izvješće*.

([10]) Europska komisija (2018.), *Srebrno gospodarstvo*, studija koju su za Glavnu upravu EU-a za komunikacijske mreže, sadržaje i tehnologije izradili Technopolis Group i Oxford Economics, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg.

([11]) SAPEA, Znanstveni savjeti europskih akademija za politike (2019.), *Preobrazba budućnosti starenja*, SAPEA, Berlin (str. 190.–196.).

Strategijom o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030. ([12]) promiče se pristup preventivnoj i visokokvalitetnoj zdravstvenoj skrbi kao ključnom aspektu za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom, uključujući starije osobe.

To je navedeno i u ciljevima nedavno objavljene Europske strategije za skrb ([13]) (rujan 2022.). Komisija poziva države članice da osiguraju pravovremenu, sveobuhvatnu i pristupačnu dugotrajnu skrb, povećaju pružanje i kombiniranje profesionalnih usluga dugotrajne skrbi (skrb u vlastitu domu, skrb u zajednici i rezidencijalna skrb) te uvedu pristupačna digitalna rješenja za pružanje usluga skrbi.

Komisija je odlučna u nastojanjima da ovo bude digitalno desetljeće Europe. U Komunikaciji „Digitalni kompas do 2030. za digitalno desetljeće EU-a” ([14]) utvrđuje se vizija Komisije i načini digitalne transformacije Europe do 2030. Europa mora učvrstiti digitalnu suverenost i određivati standarde, a ne pratiti druge. Pritom mora biti jasno usmjerena na podatke, tehnologiju i infrastrukturu. Da bi mogli danas i u budućnosti u potpunosti sudjelovati u gospodarskim i društvenim aktivnostima, potrebno je svim Europljanima omogućiti da u cijelosti koriste digitalne mogućnosti i tehnologije kao što su digitalne zdravstvene usluge te u cijelom EU-u olakšati nesmetan, siguran i interoperabilan pristup digitalnim javnim uslugama osmišljenima da zadovolje potrebe građana.

Europska deklaracija o digitalnim pravima i načelima za digitalno desetljeće ([15]) daje EU-u i državama članicama smjernice za prilagodbu digitalnoj transformaciji koje se temelje na europskim vrijednostima. Načelo „solidarnosti i uključenosti” posebno se odnosi na tehnologiju koja bi trebala ujedinjavati, a ne razdvajati ljude, i u njemu se ističe da bi svi trebali imati pristup internetu, digitalnim vještinama, digitalnim javnim uslugama i pravednim radnim uvjetima.

Predložena uredba o europskom prostoru za zdravstvene podatke ([16]) omogućit će pojedincima da kontroliraju i dijele svoje elektroničke zdravstvene podatke te ujedno osigurati poštovanje visokih standarda za zaštitu privatnosti s pravnim, organizacijskim i tehničkim zaštitnim mehanizmima.

3. CILJEVI I METODE EVALUACIJE

Završnom evaluacijom obuhvaćeno je sedam godina funkcioniranja programa AAL2, od lipnja 2014. do lipnja 2021., u skladu s pet evaluacijskih kriterija Komisijinih Smjernica

([12]) Europska komisija (2021.), Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje, *Unija ravnopravnosti: strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030.*, Ured za publikacije, 2021., https://data.europa.eu/doi/10.2767/31633

([13]) Europska komisija (2022.), *Europska strategija za skrb za pružatelje i primatelje skrbi*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_5169

([14]) COM(2021) 118 final.

([15]) COM(2022) 27 final.

([16]) COM(2022) 197 final.

za bolju regulativu ([17]) dopunjenih dvama dodatnim kriterijima specifičnima za partnerstva koji se odnose na „dodatnost” te „transparentnost i otvorenost” partnerstva.

Metodologija evaluacije temelji se na različitim metodama analize i izvorima podataka. Evaluacija se temelji na vanjskoj studiji ([18]), koja uključuje dvije studije slučaja i u kojoj su korišteni mnogobrojni dokazi koji su već bili prikupljeni za vrijeme prethodnih studija, kao što su prethodne evaluacije, procjene učinka, izvješća o samoprocjeni, godišnje revizije (Komisija, uz potporu vanjskih stručnjaka) te ostala izvješća. Evaluacija je uključivala i statističke podatke o programu AAL2 i studiji o učinku programa iz 2021. ([19]), koje je dostavila posebna provedbena struktura (odjel za upravljanje na središnjoj razini) koja upravlja programom. Kvantitativni rezultati obogaćeni su kvalitativnim informacijama iz otprilike 30 razgovora sa sudionicima u projektu i širim krugom dionika. Zaključci vanjske studije su valjani i počivaju na dobrom razumijevanju složenosti svojstvene modelu neizravnog upravljanja programa AAL2 kakav se koristi za partnerstva s državama članicama prema članku 185. UFEU-a.

Ograničenja i pouzdanost

Smatra se da su dostupni skupovi podataka vrlo pouzdani jer je statističke podatke dostavio odjel za upravljanje na središnjoj razini, visokoprofesionalna organizacija s vrlo opsežnim procesima i postupcima.

Još nisu dostupni svi podaci o dugoročnim učincima programa AAL2. Približno 40 % projekata još traje ([20]). Stoga su se procjena učinka i dio kriterija djelotvornosti uglavnom temeljili na studiji o učinku programa ([21]), koja je obuhvatila razmjerno malen uzorak od 38 projekata u okviru programa AAL2 koji su završeni do prosinca 2019. i intervjue s korisnicima programa.

Evaluacijom su uzeta u obzir specifična ograničenja rezultata anketa:

- dobiveni odgovori odražavaju stajališta uzorka relevantnih dionika, a ne cijele zajednice koja je zainteresirana za to područje,
- stajališta dionika odražavaju pojedinačnu, a ne opću perspektivu.

Svi intervjuirani bili su vrlo iskusni profesionalci koji su dobro upoznati s programom. Smatra se da takva baza dokaza pouzdano odražava stajališta i mišljenja zajednice povezane s programom AAL.

S obzirom na sve rečeno, smatra se da je ova evaluacija provedena na temelju najboljih dostupnih podataka. Svaki manjak pouzdanih kvantitativnih podataka nadoknađen je

([17]) Smjernicama za bolju regulativu utvrđena su načela koja Europska komisija primjenjuje u izradi novih inicijativa i prijedloga te pri upravljanju postojećim propisima i njihovoj evaluaciji.

([18]) Vidjeti bilješke 2. i 3.

([19]) Idea Consult, *Treća procjena učinka programa AAL*, završno sažeto izvješće, prosinac 2021., Bruxelles.

([20]) Status 151 projekta u okviru programa AAL2 na kraju 2021.: 78 završenih projekata, 59 projekata u tijeku; procjenjuje se da će posljednji projekti biti završeni sredinom 2025.

([21]) Vidjeti bilješku 19.

kvalitativnim podacima i ocjenama, pa su posljedice navedenih ograničenja smanjene u najvećoj mogućoj mjeri.

4. REZULTATI I PREPORUKE ZAVRŠNE EVALUACIJE

Izvješće o završnoj evaluaciji potvrđuje visoku dodanu vrijednost i znatna postignuća programa AAL2 te se u njemu zaključuje sljedeće:

- program i dalje ima jedinstveno mjesto u području digitalnih rješenja za aktivno i zdravo starenje, veoma je relevantan, ima dodanu vrijednost EU-a i u skladu je s načelom dodatnosti,

- okuplja vrlo relevantnu kombinaciju korisnika, uključujući MSP-ove i organizacije krajnjih korisnika koji obično ne sudjeluju u programu Obzor 2020.,

- programom se dobro upravlja zahvaljujući fleksibilnim provedbenim metodama i odlučnom vodstvu odjela za upravljanje na središnjoj razini/posebne provedbene strukture,

- program je znatno napredovao prema svojim ciljevima, ali složena priroda tržišta još ograničava brzo prihvaćanje inovativnih rješenja.

U evaluaciji su istaknuta određena bitna postignuća i početni rezultati, koji su dobri pokazatelji relevantnog ukupnog učinka:

- u okviru programa AAL2 financiran je ukupno 151 projekt suradnje (s najmanje tri partnera iz različitih zemalja),

- potporu iz programa primilo je 705 korisnika, s 1078 sudjelovanja ([22]), od kojih su:

    - MSP-ovi činili 40,3 %,

    - sveučilišta i istraživački instituti 26,8 %,

    - a organizacije krajnjih korisnika 26,3 %; sudjelovanje organizacija krajnjih korisnika znatno se povećalo za vrijeme programa AAL2,

- sveukupno ulaganje u AAL2 iznosi 308 milijuna EUR: obveza Europske komisije od 108,6 milijuna EUR ([23]) dopunjena je obvezama država sudionica od nešto više od 121,5 milijuna EUR te se procjenjuje da su sudionici programa sufinancirali više od 77,7 milijuna EUR.

([22]) Pojam „sudjelovanja” odnosi se na zbroj svih korisnika u svim projektima, uključujući višestruko zbrajanje korisnika koji su sudjelovali nekoliko puta.

([23]) Pravnom osnovom određen je najviši procijenjeni financijski doprinos EU-a od 175 milijuna EUR te je propisano da godišnja financijska obveza EU-a prema programu AAL2 ne smije premašiti godišnju financijsku obvezu država sudionica. Proračun Europske komisije uključuje upravljanje programom, mjere potpore i pozive za projekte; proračuni država sudionica i korisnika namijenjeni su samo za financiranje poziva za projekte.

- AAL2 združuje vrhunska istraživačka tijela s organizacijama krajnjih korisnika i MSP-ovima koji obično ne sudjeluju u programu Obzor 2020.,

- približno 22 % sveučilišta i institucija visokog obrazovanja koje sudjeluju u programu AAL2 spadaju u prvih 1 % sudionika programa Obzor 2020., 45,4 % ih spada u prvih 10 %. To ukazuje na prirodu istraživačkih tijela koja sudjeluju u programu AAL2,

- kad je riječ o profilima sudionika, postoji velika komplementarnost programa AAL2 i drugih dijelova programa Obzor 2020: 56,2 % sudionika programa AAL2 nije sudjelovalo u projektima u okviru Obzora 2020. (osim programa AAL2); za MSP-ove ta stopa iznosi 62,8 %,

- zahvaljujući rekonfiguracijama projekta i drugim optimizacijskim mehanizmima, stopa iskorištenosti proračuna se u usporedbi s prethodnim programom povećala za 18,8 postotnih bodova,

- od 38 projekata, njih 23 (61 %) koji su završeni prije kraja 2019. uveli su na tržište barem jedno rješenje. To su digitalna rješenja za podršku kvalitetnijem starenju u raznim područjima, uključujući sigurnost i zaštitu, slobodno vrijeme i kulturu, rad i osposobljavanje, vitalnost i sposobnosti, putovanje i prijevoz,

- više od 4 800 ljudi prisustvovalo je forumima programa AAL2 radi jačanja transnacionalne suradnje, umrežavanja i razmjene ideja,

- ukupno 65 projekata sudjelovalo je u aktivnostima povezanima s mjerama potpore poslovanju iz programa AAL2 radi poboljšanja vještina potrebnih za uvođenje rješenja na tržište. Korisnici su izvijestili i da su stekli znatno bolji uvid u potrebe korisnika.

4.1. Opće opaske

Komisija pozdravlja izvješće o završnoj evaluaciji potkrijepljeno objektivnim podacima i dokazima. Preporuke i stečena iskustva temelje se na dobrom poznavanju složenosti svojstvenoj modelu neizravnog upravljanja partnerstvima s državama članicama u skladu s člankom 185. UFEU-a.

Komisija pozdravlja zaključak da se najvažniji problemi navedeni u međuevaluaciji ([24]) nisu ostvarili. Negativni trendovi utvrđeni u međuevaluaciji, posebice smanjenje broja zemalja koje aktivno sudjeluju u programu i s tim povezane smanjene proračunske obveze, nisu se nastavili i u drugoj su se polovini provedbe programa obrnuli, što je osiguralo održivost programa sa stabilnim brojem članova u cijelom razdoblju njegova trajanja.

Nadalje, proveden kao odgovor na preporuke u međuevaluaciji, velik preustroj odjela za upravljanje na središnjoj razini otklonio je zabrinutosti zbog nedostatka strateškog vodstva u AALA-i. Time je povećan strateški kapacitet, što je u drugoj polovini

([24]) Europska komisija (2017.), *Međuevaluacija programa u području aktivnog i potpomognutog života*, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg.

programa AAL2 omogućilo poduzetno, prilagodljivo i energično vođenje. Program se zatim mogao brzo prilagoditi novim spoznajama i zahtjevima uvođenjem znatnih operativnih poboljšanja, što ga je održalo relevantnim.

Komisija prepoznaje pionirsku ulogu programa u stvaranju i iskorištavanju mnogih prilika za doprinos aktivnom i zdravom starenju putem digitalnih inovacija. Program je aktivno pridonio razvoju pozitivne perspektive o starenju i stvorio neutralan prostor, čime je okupio skupine dionika koje su dotad malo ili nimalo surađivale.

Unatoč složenoj i fragmentiranoj prirodi tržišta, AAL2 imao je pozitivan trend broja rješenja stavljenih na tržište te je promicao društvene inovacije. Također je bio dobro prilagođen prioritetnim ciljnim skupinama utvrđenima za program, tj. MSP-ovima (40,3 %) i organizacijama krajnjih korisnika (26,3 %) koji obično ne sudjeluju u programima za istraživanja i inovacije financiranima sredstvima EU-a.

4.2. Preporuke i stečena iskustva

Komisija se potpuno slaže sa zaključkom izvješća o evaluaciji da je za buduće djelovanje Europe u području digitalnih inovacija za aktivno i zdravo starenje potreban širi pristup transformaciji sustava. Potreban je cjelovit pristup sa sudjelovanjem svih privatnih i javnih dionika, uključujući sve relevantne razine vlasti nadležne za održivost i transformaciju zdravstvenog sustava i sustava skrbi.

Komisija je takav cjelovit pristup već primijenila u okvirnom programu za istraživanja i inovacije Obzor Europa, točnije u okviru poziva na europsko partnerstvo za transformaciju zdravstvenog sustava i sustava skrbi ([25]). Tom će se mjerom sufinanciranja uspostaviti partnerstvo u području istraživanja i inovacija usmjereno na transformaciju zdravstvenih sustava i sustava skrbi, koje će biti jedinstvena strateška prilika za okupljanje dionika (uključujući regionalne ekosustave), stvaranje sinergija, koordinaciju aktivnosti istraživanja i inovacija te olakšavanje digitalizacije zdravstvenih usluga i usluga skrbi primjenom inovativnih rješenja utemeljenih na znanju i dokazima.

Poticat će inovacije u području usluga, politika i organizacije te integraciju biomedicinskih i tehnoloških inovacija u korist europskih građana i europske industrije. Od partnerstva za sufinanciranje traži se da se osloni na iskustva stečena u inicijativama u okviru programa Obzor 2020., kao što je program AAL. To je odgovor na preporuku iz izvješća o evaluaciji prema kojoj bi se buduća djelovanja trebala temeljiti na predanosti zajednice dionika koja je stvorena u okviru programa AAL2 i čiji su članovi posvećeni aktivnom i zdravom životu.

Komisija priznaje da su se „mjere potpore” pokazale učinkovitim i isplativim dodatkom financiranju transnacionalnih poziva te da povećavaju sposobnost partnerstva da ostvari ciljeve. Komisija će promicati takav pristup za sva buduća partnerstva i strukture suradnje.

Važno je napomenuti da bi u budućim djelovanjima politike aspekte tehnološke i društvene inovacije trebalo tretirati zajedno, a ne zasebno. Tim bi djelovanjima trebalo i

([25]) HORIZON-HLTH-2022-CARE-10-01

promicati aktivan i zdrav život te pomoći građanima i društvima da u potpunosti iskoriste potencijal digitalnih rješenja za kvalitetnije starenje.

U Europskoj strategiji za skrb ([26]), koja je objavljena u rujnu 2022., prepoznata je važnost uvođenja pristupačnih digitalnih rješenja za pružanje usluga skrbi u svim okruženjima, npr. skrbi u vlastitu domu, skrbi u zajednici i rezidencijalne skrbi. Predloženom uredbom o europskom prostoru za zdravstvene podatke promiče se interoperabilnost elektroničkih zdravstvenih podataka između različitih pružatelja usluge i stoga će doprinijeti uspostavi uključive zdravstvene infrastrukture i infrastrukture za skrb. Usto, pri osmišljavanju programa financiranja unutar trenutačnog višegodišnjeg financijskog okvira, Komisija je posebnu pozornost posvetila stvaranju povoljnih uvjeta za kombiniranje sredstava i poticanje sinergija među programima.

Komisija je objavila i vodeći instrument potpore o „integriranoj skrbi usmjerenoj na pojedinca" ([27]) (svibanj 2022.) radi promicanja reformi u državama članicama EU-a koje pomažu nacionalnim i regionalnim upravama da istraže, osmisle i provedu strategije za integraciju zdravlja, socijalne skrbi i dugotrajne skrbi, među ostalim putem integriranijih digitalnih rješenja.

Komisija se slaže s tim da je potrebno razviti strategije za uvođenje i širenje inovacija u okviru budućih djelovanja za potporu digitalnoj transformaciji zdravstvenih sustava i sustava skrbi te detaljno sagledati stanje na terenu.

Komisija je tom poslu pristupila višesektorski, pri čemu se fokusirala na podupiranje velikih pilot-projekata i projekata platformi u okviru klastera Obzora 2020. „Digitalizacija europske industrije – pilot-projekti velikih razmjera u području aktivnog i zdravog života" ([28]). Kako bi se poduprlo uvođenje digitalnih platformi nove generacije, taj klaster ima četiri smjera djelovanja: izgradnja platformi, poslovni ekosustav koji se temelji na podacima, pilot-projekti velikih razmjera u području referentnih arhitektura i standardizacija.

Nadalje, u novom programu Digitalna Europa predlažu se brojne mjere potpore uvođenju i širenju novih rješenja: mjere financiranja kojima se ubrzavaju prihvaćanje i optimalno korištenje digitalnih tehnologija, među ostalim i u sektoru zdravstva i skrbi, te mogućnost korištenja „objekata za testiranje i eksperimentiranje" i „europskih centara za digitalne inovacije", što obuhvaća cijeli lanac vrijednosti i iz perspektive lanca opskrbe i iz perspektive potražnje. Da bi se model promijenio tako da se pozornost i ulaganja usmjere u prevenciju i zdrav život ne bi li se građane osposobilo za vođenje brige i utemeljeno odlučivanje o svojem zdravlju, bit će iznimno važno kombinirati inovacije u uslugama s poslovnim i digitalnim inovacijama.

Vijeće je u nekoliko preporuka dalo poticaj uvođenju i širenju inovacija radi poboljšanja pružanja zdravstvene zaštite i skrbi starijem stanovništvu u državama članicama.

([26]) Vidjeti bilješku 13.

([27]) https://ec.europa.eu/reform-support/towards-person-centred-integrated-care_hr

([28]) https://www.opendei.eu/ i https://www.opendei.eu/healthcare-sector/

U listopadu 2020. donijelo je Zaključke o ljudskim pravima, sudjelovanju i dobrobiti starijih osoba u dobu digitalizacije([29]) i pozvalo države članice da promiču aktivno i zdravo starenje. među ostalim iskorištavanjem pozitivnog učinka digitalne tehnologije u javnim uslugama. Usto, pozvalo je Komisiju da nastavi podupirati države članice u radu na digitalizaciji te osposobljavati starije osobe za korištenje digitalnim tehnologijama kako bi mogle bolje samostalno pratiti svoje zdravlje.

Nadalje, u Zaključcima Vijeća „Demografski izazovi – put naprijed”([30]) države članice se poziva da odgovore na demografske izazove i istraže kako se digitalizacija i tehnologije koje pospješuju blagostanje mogu bolje integrirati u usluge skrbi radi poboljšanja dostupnosti i pružanja usluga.

Zatim su 2021. doneseni Zaključci Vijeća o uključivanju starenja u javne politike([31]), a u rujnu 2022. u Preporukama Vijeća o pristupu cjenovno pristupačnoj i visokokvalitetnoj dugotrajnoj skrbi([32]) državama članicama preporučeno je da uvedu pristupačne inovativne tehnologije i digitalna rješenja za pružanje usluga skrbi, među ostalim kako bi potpomogle samostalno življenje.

Povrh toga, prioritetna strateška područja za digitalna istraživanja i inovacije uključena su u različite tematske klastere okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa (2021.–2027.), kao što je prvi klaster „Zdravlje”, kojim se uvelike podupiru digitalne tehnologije.

Digitalne tehnologije trebale bi poboljšati položaj starijih ljudi, a oni bi se trebali moći pouzdati u njih te bi ih trebalo poticati da ih koriste za ugodnije starenje. Komisija će i dalje podupirati platformu Aktivan i zdrav život u digitalnom svijetu ([33]) i rastuće srebrno gospodarstvo svojim aktivnostima istraživanja i inovacija, politikama i partnerstvima, ekosustavom i potporom izgradnji zajednica, kao i Europskom strategijom za skrb te vodećim instrumentom za tehničku potporu integriranoj skrbi, vodeći računa da korist od njih ima starije europsko stanovništvo.

5. ZAKLJUČCI

Pandemija bolesti COVID-19 u tren je oka promijenila Europu i svijet. Jasno je pokazala važnost digitalnih usluga u našem društvu i znatno ubrzala njihovo prihvaćanje. To će imati trajan učinak na naš način života i rada s obzirom na sveprisutnost digitalnih tehnologija.

Pandemija nam je pokazala kako su zdravlje, dobrobit i socijalna uključenost međusobno povezani i često se preklapaju. Trebamo preispitati politike i prakse koje omogućuju i interveniraju u širim sektorima društva, uključujući tradicionalne i nove dionike.

([29]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11717-2020-REV-2/hr/pdf

([30]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8668-2020-INIT/hr/pdf

([31]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6976-2021-INIT/hr/pdf

([32]) COM(2022) 441 final.

([33]) https://futurium.ec.europa.eu/hr/active-and-healthy-living-digital-world

Izvješće o završnoj evaluaciji programa AAL2 potvrđuje pozitivan učinak EU-a i država sudionica koje su udružile snage kako bi se uhvatile ukoštac s izazovom „srebrnog plana” s kojim se Europa suočava na svim razinama i potaknule širi ekosustav da iskoristi entuzijazam tog „pionirskog saveza” radi promicanja tehnoloških i društvenih inovacija za kvalitetnije starenje u Europi.

Komisija drži da se brzo uvođenje inovativnih digitalnih rješenja u području zdravstva i skrbi može najbolje postići suradnjom na razini EU-a, razmjenom iskustva u primjeni, mjerenjem učinka i prijenosom inovacija među državama članicama i regijama, uključujući granične regije. Isto tako, jasno je da ne postoji jedinstven pristup za sve. Za oblikovanje politika na svim razinama potrebno je detaljno sagledati stvarno stanje na terenu te se na odgovarajući način prilagoditi regionalnim razlikama. Aktivno sudjelovanje svih strana ključno je ako želimo ostvariti „trostruku pobjedu” od koje će koristi imati građani, zdravstveni sustavi i tržišta.

Europski parlament i Vijeće pozivaju se da daju svoje mišljenje o analizi i preporukama izvješća te da podrže provedbu budućih djelovanja u području digitalnih inovacija za aktivno i zdravo starenje.